2) Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων και εκείνων της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων.

Koopmans Bahlmann

Pescatore O'Keeffe Bosco

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Δεκεμβρίου 1983.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος του τέταρτου τμήματος

T. Koopmans

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ GERHARD REISCHL ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 5 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1983 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Η υπόθεση για την οποία αναπτύσσω σήμερα τις προτάσεις μου αφορά πρόστιμο που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα, δυνάμει του άρθρου 9 της αποφάσεως 2794/80 περί ποσοστώσεων της παραγωγής χάλυβα (ΕΕ ειδ. έκδ. 13/010, σ. 50).

Συνοψίζω τα πραγματικά περιστατικά ως εξής:

Με απόφαση της 6ης Απριλίου 1981 ανακοινώθηκαν στην προσφεύγουσα οι ποσοστώσεις παραγωγής για τις ομάδες προϊόντων I, III και IV καθώς και για τον ακατέργαστο χάλυβα, για το δεύτερο τρίμηνο του 1981, δυνάμει της αποφάσεως 2794/80 σε συνδυασμό με την απόφαση 664/81 (ΕΕ L 69, της 14. 3. 1981, σ. 22). Κατά της αποφάσεως αυτής ασκήθηκε προσφυγή, καθόσον καθόριζε σε 538 325 τόνους την ποσόστωση της παραγωγής για τα προϊόντα της ομάδας I (υπόθεση 119/81 [2]). Η προσφυγή αυτή της προσφεύγουσας απορρίφθηκε. Δεν έγιναν δεκτές οι επικρίσεις της κατά της αποφάσεως 2794/80, καθώς και οι αιτιάσεις της ότι έγινε εσφαλμένη εκτίμηση της ικανότητας παραγωγής του ελασματουργείου II της Βρέμης, για την αναπροσαρμογή της παραγωγής αναφοράς, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, της αποφάσεως 2794/80.

1 — Μετάφραση από τα γερμανικά.

2 — Απόφαση της 7. 7. 1982 επί της υποθέσεως 119/81, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1982, σ. 2627.

Η απόφαση τόνισε περαιτέρω, σε σχέση με το σκοπό του άρθρου 58 της συνθήκης ΕΚΑΧ, ότι η Επιτροπή δεν έχει την υποχρέωση να εξασφαλίζει σε κάθε ενδιαφερόμενη επιχείρηση μια ελάχιστη μετάλλευση, ούτε να διασφαλίζει σε κ[illegible] επιχείρηση μια ελάχιστη παραγωγή σύμφωνα με τα δικά της κριτήρια αποδοτικότητας και αναπτύξεως.

Είναι δεκτό ότι η προσφεύγουσα δεν τήρησε τις ποσοστώσεις παραγωγής που της είχαν χορηγηθεί για τα προϊόντα της ομάδας I και τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε νόμιμες. Αυτό διαπίστωσε η Επιτροπή, με έγγραφό της της 1ης Φεβρουαρίου 1982, σύμφωνα με το οποίο η υπέρβαση της ποσοστώσεως ανερχόταν σε 123 072 τόνους. Στο πλαίσιο της σχετικής διοικητικής διαδικασίας, τα μέρη συμφώνησαν ότι η επιπλέον παραγωγή ανερχόταν σε 122 781 τόνους.

Λόγω της υπερβάσεως αυτής, η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο, βάσει του άρθρου 9 της αποφάσεως 2794/80. Εφόσον η προσφεύγουσα, ήδη κατά το πρώτο τρίμηνο του 1981, παρήγαγε ποσότητα μεγαλύτερη από την επιτρεπόμενη, έχει σχετικά εφαρμογή η δεύτερη παράγραφος του εν λόγω άρθρου, η οποία ορίζει:

«Στην περίπτωση που η παραγωγή της επιχειρήσεως υπερβαίνει την ποσόστωση κατά 10 % και περισσότερο ή εάν η επιχείρηση έχει ήδη υπερβεί κατά τη διάρκεια ενός από τα προηγούμενα τρίμηνα την ή τις ποσοστώσεις της, τα πρόστιμα μπορούν να φθάσουν μέχρι το διπλάσιο των ποσών αυτών κατά τόνο»

(πράγματι, 75 ECU ανά τόνο υπερβάσεως για τους συνήθεις χάλυβες και 150 ECU ανά τόνο υπερβάσεως για τους ευγενείς χάλυβες)

Επειδή όμως ο ισολογισμός της προσφεύγουσας εμφάνιζε ζημία, το κατά κανόνα επιβαλλόμενο πρόστιμο (75 ECU ανά τόνο υπερβάσεως) προσαυξήθηκε μόνο κατά 10 %. Προέκυψε, έτσι, ποσό 10 129 432 ECU ή 23 909 916 γερμανικών μάρκων, στην καταβολή του οποίου καταδικάστηκε η προσφεύγουσα με την απόφαση της 13ης Αυγούστου 1982.

Κατά της αποφάσεως αυτής, η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ζητώντας την ακύρωσή της.

Ταυτόχρονα η προσφεύγουσα υπέβαλε αίτηση αναστολής εκτελέσεως της αποφάσεως. Με μια πρώτη διάταξη της 11ης Νοεμβρίου 1982, διατάχθηκε η αναστολή εκτελέσεως του άρθρου 2 της αποφάσεως της 13ης Αυγούστου 1982, υπό τον όρο συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως εντός προθεσμίας 15 ημερών από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της διατάξεως. Δεύτερη αίτηση της προσφεύγουσας για τη χωρίς όρους αναστολή της εκτελέσεως μέχρι την έκδοση της οριστικής αποφάσεως, με την αιτιολογία ότι η προσφεύγουσα δεν είναι σε θέση να συστήσει τραπεζική εγγύηση, απορρίφθηκε με διάταξη της 7ης Δεκεμβρίου 1982. Επειδή προφανώς δεν συστήθηκε τραπεζική εγγύηση η Επιτροπή προσπαθεί ακόμη να επιτύχει εκτέλεση για την είσπραξη του επίδικου στην παρούσα υπόθεση προστίμου.

Προς στήριξη του αιτήματός της περί ακυρώσεως της αποφάσεως η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι και το κοινοτικό δίκαιο γνωρίζει ως γενική αρχή του δικαίου την έννοια της καταστάσεως ανάγκης, η οποία όταν συντρέχει δικαιολογεί μια παράνομη ενέργεια ή τουλάχιστον αποκλείει την ευθύνη εκείνου ο οποίος ενήργησε ευρισκόμενος σε κατάσταση ανάγκης. Σε τέτοια κατάσταση ανάγκης περιήλθε η προσφεύγουσα κατά την υπέρβαση των ποσοστώσεων παραγωγής και επομένως δεν επιτρέπεται επιβολή προστίμου εις βάρος της. Η προσφεύγουσα επιχείρηση, ήδη από το 1974 υπέστη μεγάλες ζημίες, η κάλυψη των οποίων κατέστη δυνατή μόνο μετά από μεγάλες προσπάθειες. Αν είχε τηρήσει τις

ποσοστώσεις που της είχαν επιβληθεί — οι οποίες θα είχαν ως συνέπεια, αν η ικανότητα του ελασματουργείου ΙΙ της Βρέμης εκτιμηθεί σε 459 000 τόνους/μήνα, εκμετάλλευση των παραγωγικών ικανοτήτων της προσφεύγουσας πολύ μικρότερη από το μέσο όρο εκμεταλλεύσεως των ελασματουργείων πλατιών ταινιών θερμής ελάσεως της Κοινότητας — θα είχε υποστεί τόσο μεγάλες πρόσθετες ζημίες, ώστε θα ήταν αδύνατη η επιβίωσή της. Υπό τις περιστάσεις αυτές, είχε το δικαίωμα να προστατεύσει το έννομο αγαθό της ίδιας της ύπαρξής της, που συνδέεται και με την ύπαρξη μεγάλου αριθμού θέσεων εργασίας, με ανάλογη υπέρβαση των ποσοστώσεων που να τείνει προς το μέσο βαθμό εκμεταλλεύσεως της Κοινότητας, εφόσον δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι το έννομο αυτό αγαθό είναι ιεραρχικώς ανώτερο από την προσβολή του συστήματος των ποσοστώσεων, η οποία εξάλλου, ήταν χωρίς επιπτώσεις, διότι όλες οι άλλες επιχειρήσεις μπόρεσαν να διαθέσουν την παραγωγή τους στις προβλεφθείσες τιμές και, επομένως, δεν έγινε αισθητή διατάραξη της αγοράς.

Η Επιτροπή αντιτάσσει, πρώτον, ότι είναι αμφίβολο το *παραδεκτό* του αιτήματος της προσφεύγουσας ενόψει της αποφάσεως επί της υποθέσεως 119/81 [1]. Ισχυρίζεται κατόπιν ότι έστω και αν αναγνωριστεί η ύπαρξη του θεσμού της καταστάσεως ανάγκης στο κοινοτικό δίκαιο, δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι, στο πλαίσιο του συστήματος των ποσοστώσεων, συμβιβάζεται με το σκοπό του άρθρου 58 της συνθήκης ΕΚΑΧ, πολύ περισσότερο που έτσι θα υπονομευόταν η πρακτική αποτελεσματικότητα του συστήματος των ποσοστώσεων. Εν πάση περιπτώσει, στην παρούσα περίπτωση δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της καταστάσεως ανάγκης. Έτσι, αν ληφθεί υπόψη η ικανότητα του ελασματουργείου ΙΙ της Βρέμης, η οποία, σύμφωνα με τη νομολογία κρίνεται δικαιολογημένη — ως γνωστόν, το Δικαστήριο στην απόφασή του επί των υποθέσεων 119/81 [1] και 303/82 [2] έκρινε ότι δεν έχει αποδειχθεί ο αριθμός των 459 000 τόνων ανά μήνα που παρέθεσε η προσφεύγουσα —, δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός ότι ο βαθμός εκμεταλλεύσεως του εν λόγω ελασματουργείου υπολείπεται κατά πολύ του κοινοτικού μέσου όρου. Επίσης, δεν έχει, εν πάση περιπτώσει, αποδειχθεί ότι αν η προσφεύγουσα τηρούσε τις ποσοστώσεις κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1981 θα διέτρεχε άμεσο κίνδυνο η ύπαρξή της. Δεν είναι, επίσης, ορθό ότι το θιγέν έννομο αγαθό είναι μικρότερης αξίας από την ύπαρξη της προσφεύγουσας. Πράγματι, δεν πρόκειται μόνο για την ομαλή εφαρμογή του συστήματος των ποσοστώσεων αλλά για το ότι σε περίπτωση μη ρυθμισμένης προσαρμογής της παραγωγής σε περίπτωση μειωμένης ζήτησης θα διέτρεχε κίνδυνο η ύπαρξη πολλών επιχειρήσεων. Εξάλλου, σύμφωνα με γενική αρχή του δικαίου, ο κίνδυνος που επιζητείται να αποτραπεί με παράνομη ενέργεια δεν πρέπει να έχει προκληθεί από εκείνον που επικαλείται την κατάσταση ανάγκης. Στην προκειμένη, όμως, περίπτωση έχει διαπιστωθεί ότι οι δυσχέρειες της προσφεύγουσας οφείλονται σε επιχειρηματικές αποφάσεις που ελήφθησαν πολύ πριν από τη θέσπιση του συστήματος των ποσοστώσεων και αφορούν την επέκταση των εγκαστάσεών της στη Βρέμη, η οποία προκάλεσε μεγάλες ζημίες. Τέλος, αυτοδικία, με επίκληση καταστάσεως ανάγκης, επιτρέπεται μόνο ως ultima ratio, όταν δεν υπάρχουν άλλες δυνατότητες αποτροπής του επερχόμενου κινδύνου. Η προσφεύγουσα, όμως, είχε τη δυνατότητα — την οποία δεν χρησιμοποίησε — με αίτησή της, σύμφωνα με το άρθρο 14 της αποφάσεως 2794/80 και επικαλούμενη συμπληρωματικές παραδόσεις προς τρίτες χώρες, να επιτύχει αύξηση των

1 — Απόφαση της 7. 7. 1982 επί της υποθέσεως 119/81, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1982, σ. 2627.

2 — Απόφαση της 11. 5. 1983 επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων 303 και 312/81, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1983, σ. 1507.

ποσοστώσεων, όπως επίσης, μπορούσε, με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, να ζητήσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας που αφορά τον καθορισμό των ποσοστώσεων, διόρθωση των ποσοστώσεών της.

1. Όπως λεπτομερώς εξέθεσε η Επιτροπή με την *ένσταση απαραδέκτου* που προέβαλε, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η κατάσταση ανάγκης προκλήθηκε από το ύψος των ποσοστώσεων παραγωγής. Στην πραγματικότητα, επομένως, στρέφει τις αιτιάσεις της κατά του καθορισμού των ποσοστώσεων και, ζητώντας να επιτραπεί η υπέρβαση των ποσοστώσεων, δεν επιδιώκει τίποτε άλλο παρά την αύξηση των ποσοστώσεων που είχαν αρχικά καθοριστεί. Αυτό, όμως, έπρεπε να το επιδιώξει στο πλαίσιο της διαδικασίας η οποία αφορούσε τον καθορισμό των ποσοστώσεων, όπως συνέβη, μεταξύ άλλων, και στην υπόθεση 219/82 [1]. Μετά την έκδοση όμως της αποφάσεως 119/81 [2], που αφορούσε την κατανομή των ποσοστώσεων για το δεύτερο τρίμηνο του 1981, αυτό δεν είναι πλέον δυνατό. Η ισχύς δεδικασμένου της αποφάσεως αποκλείει — κατά την ορθήν άποψη — την προβολή πραγματικών περιστατικών, η ύπαρξη των οποίων ήταν ήδη γνωστή κατά την προηγούμενη δίκη και είχαν συνάφεια με το αντικείμενό της, όταν επιδιώκεται με τον τρόπο αυτό ο ίδιος σκοπός που επιδιωκόταν και στην περατωθείσα προηγούμενη δίκη.

Η άποψη αυτή δεν είναι κατά τη γνώμη μου απόλυτα πειστική.

α) Παρατηρείται, πρώτον, ότι η άποψη που υποστηρίζει τώρα η Επιτροπή έρχεται σε μια ορισμένη αντίφαση με την άποψη που διατυπώθηκε στην υπόθεση 219/82 [1] σύμφωνα με την οποία κατά την εκτίμηση της νομιμότητας μιας αποφάσεως καθορισμού των ποσοστώσεων δεν λαμβάνεται υπόψη τυχόν επίκληση καταστάσεως ανάγκης. Εφόσον η κατάσταση ανάγκης μπορεί να δικαιολογήσει μόνο *παράνομη* ενέργεια, δεν μπορεί να προβληθεί με στόχο την αλλαγή μιας νόμιμης ρύθμισης. Αν η άποψη αυτή είναι ορθή — πράγμα που δεν θα μας απασχολήσει τώρα — δύσκολα θα μπορούσε η προσφεύγουσα να επικαλεστεί, στην υπόθεση 119/81 [2], κατά της αποφάσεως καθορισμού των ποσοστώσεων, την κατάσταση ανάγκης, και κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποκλειστεί τώρα η προβολή του επιχειρήματος της καταστάσεως ανάγκης με την αιτιολογία ότι η προσφεύγουσα παρέλειψε στην προαναφερθείσα υπόθεση να το επικαλεστεί.

β) Δεύτερον, είναι βέβαιο ότι στην υπό κρίση υπόθεση και σε σχέση με τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 42 του κανονισμού διαδικασίας, το οποίο καθιερώνει κατά κάποιο τρόπο, για την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία, την απαγόρευση προβολής νέων ισχυρισμών. Πράγματι, η διάταξη αυτή αναφέρεται σαφώς στον τρόπο ενεργείας σε μία και την αυτή δίκη. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί βάσει αυτής να κριθεί το παραδεκτό ενός ισχυρισμού που προβλήθηκε σε μεταγενέστερη αυτοτελή δίκη.

γ) Αν, ωστόσο, η Επιτροπή επικαλείται το δεδικασμένο, δηλαδή το άρθρο 65 του κανονισμού διαδικασίας, εκείνο που έχει σημασία είναι το αντικείμενο της δίκης, το αίτημα δηλαδή που είχε προβληθεί· εφόσον το αίτημα αυτό έχει κριθεί, σύμφωνα με την αρχή του δεδικασμένου αποκλείεται να αποτελέσει αντικείμενο νέας δίκης.

Στην υπόθεση 119/81 [2] απορρίφθηκε το στηριζόμενο σε διάφορους λόγους αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως καθορισμού των ποσοστώσεων για το δεύτερο τρίμηνο του 1981 και, επομένως, σύμφωνα με το περιεχόμενο και τις αιτιολογικές σκέψεις

1 — Υπόθεση 219/82, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που εκκρεμεί.

2 — Απόφαση της 7. 7. 1982 επί της υποθέσεως 119/81, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1982, σ. 2627.

της αποφάσεως 119/81 [1], διαπιστώνεται ότι η εν λόγω απόφαση καθορισμού των ποσοστώσεων είναι νόμιμη. Αντίθετα, στην υπό κρίση υπόθεση δεν πρόκειται πλέον για τον καθορισμό των ποσοστώσεων παραγωγής, για το δεύτερο τρίμηνο του 1981, αλλά για το αν μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο για τη μη τήρηση ποσοστώσεως που έχει νόμιμα καθοριστεί, ή για το αν αυτό πρέπει να αποκλειστεί επειδή προβλήθηκαν λόγοι που δικαιολογούν την ενέργεια ή αποκλείουν την ευθύνη. Εφόσον για το θέμα αυτό, δηλαδή για το δικαίωμα της Επιτροπής να επιβάλει κύρωση και για τους λόγους αποκλεισμού της ευθύνης, δεν γίνεται λόγος στην απόφαση επί της υποθέσεως 119/81 [1], δεν μπορεί να αποκλειστεί μια νέα δίκη με επίκεντρο το θέμα αυτό και με προβολή νέων σχετικών επιχειρημάτων. Αυτό δεν μπορεί επίσης να αποκλειστεί και λόγω του ότι το άρθρο 9 της αποφάσεως 2794/80 δεν προβλέπει περιθώριο εκτιμήσεως, έτσι ώστε το πρόστιμο συνιστά αυτόματη συνέπεια της υπερβάσεως της ποσοστώσεως· το γεγονός ότι στην υπόθεση 312/81 [2] έγινε λόγος για *υποχρέωση* επιβολής προστίμου σε περίπτωση υπερβάσεως της ποσοστώσεως, δεν σημαίνει βεβαίως — και το σημείο αυτό διευκρινίστηκε εν τω μεταξύ σε άλλες δίκες — ότι σε υποθέσεις που αφορούν επιβολή προστίμου μπορούν να αποκλειστούν επιχειρήματα προς δικαιολόγηση της ενεργείας ή της ευθύνης.

2. Αν κατόπιν εξεταστούν τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας αναφορικά με την *κατάσταση ανάγκης,* νομίζω ότι, χωρίς αμφιβολία, πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο προκαταρκτικό ζήτημα αν ο θεσμός αυτός υπάρχει και στο κοινοτικό δίκαιο· η απόδειξη του ισχυρισμού αυτού δεν απαιτεί λεπτομερείς εκθέσεις συγκριτικού δικαίου.

Παραπέμπω καταρχάς στη γνωμάτευση του διευθυντή του Ινστιτούτου αλλοδαπού και διεθνούς ποινικού δικαίου Max Planck που κατέθεσε η προσφεύγουσα, της 6ης Νοεμβρίου 1982, και στις για το ίδιο θέμα έρευνες της Υπηρεσίας Τεκμηριώσεως του Δικαστηρίου. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι ο θεσμός αυτός υπάρχει στις έννομες τάξεις όλων των κρατών μελών, και έστω και αν στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία — εκτός από ορισμένους ειδικούς νόμους που προβλέπουν ειδικές διατάξεις, μπορούν να διατυπωθούν ανάλογες σκέψεις — η κατάσταση είναι κάπως διαφορετική, προφανώς, καταλήγουμε κι εδώ στα ίδια αποτελέσματα με τη βοήθεια του δικονομικού δικαίου και των κανόνων περί επιμέτρησης της ποινής.

Σχετικά με το θέμα αυτό, παρουσιάζουν ενδιαφέρον ορισμένες αποφάσεις του Δικαστηρίου. Αναφέρομαι όχι τόσο στην υπόθεση 312/81 [2] όπου γίνεται δεκτό μόνο ότι «έστω και αν *υποτεθεί* ότι το κοινοτικό δίκαιο αναγνωρίζει, καταρχήν, την έννοια της καταστάσεως ανάγκης» (σκέψη 47 του σκεπτικού), αλλά, κυρίως, στην απόφαση επί της υποθέσεως 16/61 [3] η οποία αφορούσε την επιβολή κυρώσεων για τη μη τήρηση των τιμολογίων και όπου επρόκειτο για την ίδια έννοια της νόμιμης άμυνας. Εκεί έγινε δεκτό ότι η αναγνώριση της νόμιμης άμυνας προϋποθέτει ότι η ενέργεια που γίνεται για να αποτραπεί ένας κίνδυνος που απειλεί το δράστη είναι απαραίτητη, ότι η απειλή είναι άμεση, ότι ο κίνδυνος είναι επικείμενος και δεν μπορεί να αποτραπεί με κανένα άλλο νόμιμο μέσο. Ενδιαφέρουσα, επίσης, είναι η απόφαση που εκδόθηκε πρόσφατα επί των συνεκδι-

1 — Απόφαση της 7. 7. 1982 επί της υποθέσεως 119/81, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1982, σ. 2627.

2 — Απόφαση της 11. 5. 1983 επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων 303 και 312/81 Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1983, σ. 1507.

3 — Απόφαση της 12. 7. 1962 επί της υποθέσεως 16/61, Aciaierie Ferriere e Fonderie di Modena κατά Ανωτάτης Αρχής της ΕΚΑΧ, Slg. 1962, σ. 581, 612.

κασθεισών υποθέσεων 100 έως 103/80 [1] η οποία, στη σκέψη 90 του σκεπτικού, αναφέρεται στο θεσμό της καταστάσεως ανάγκης και τονίζει ότι αυτή προϋποθέτει απειλή της υπάρξεως εκείνου που την επικαλείται και τη διαπίστωση ότι η γενομένη παράβαση του νόμου αποτελούσε το μοναδικό μέσο σωτηρίας της απειλούμενης επιχειρήσεως.

3. Αντίθετα, μεγαλύτερες δυσκολίες ανακύπτουν για τον καθορισμό των χαρακτηριστικών που παρουσιάζει η έννοια της καταστάσεως ανάγκης στο κοινοτικό δίκαιο, με βάση τις αρχές που είναι κοινές στις νομοθεσίες των κρατών μελών και ιδίως όταν πρόκειται να εξεταστεί το ζήτημα κατά πόσο η αρχή αυτή μπορεί να έχει εφαρμογή στο οικονομικό δίκαιο, όπου η ισχύς της αναγνωρίζεται σε ορισμένες μόνο έννομες τάξεις, όπως η γερμανική, η βελγική και η ολλανδική. Πρέπει, ακόμη, να εξεταστεί αν αποκλείεται η επίκληση της καταστάσεως ανάγκης σε περίπτωση μη τηρήσεως των ποσοστώσεων, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του συστήματος των ποσοστώσεων που προβλέπει το άρθρο 58 της συνθήκης ΕΚΑΧ, καθόσον — όπως υποστηρίζει η Επιτροπή — η αρχή αυτή είναι ασυμβίβαστη με τους σκοπούς της εν λόγω διατάξεως και θέτει σε κίνδυνο την πρακτική αποτελεσματικότητα του συστήματος των ποσοστώσεων.

Ωστόσο, δεν είναι απαραίτητο να εξεταστούν αναλυτικά όλα αυτά τα σημεία· καθόσον υπάρχουν κατά τη γνώμη μου άλλοι λόγοι που αποκλείουν, στην παρούσα υπόθεση, την ακύρωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως περί επιβολής προστίμου λόγω της καταστάσεως ανάγκης στην οποία περιήλθε η προσφεύγουσα.

α) Αν μου επιτραπεί προς το σκοπό αυτό να αναφέρω όσα έγιναν δεκτά στην απόφαση επί της υποθέσεως 312/81 [2], η οποία αφορούσε την επιβολή προστίμου στην προσφεύγουσα για υπέρβαση των ποσοστώσεών της του πρώτου τριμήνου του 1981.

Στην απόφαση αυτή έγινε πράγματι δεκτό, σε αντίκρουση ανάλογου επιχειρήματος, ότι η χορήγηση ανεπαρκούς ποσοστώσεως σε σχέση με τις πραγματικές ικανότητες παραγωγής της επιχειρήσεως δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη (σκέψη 44 του σκεπτικού). Εξάλλου, το υψηλό κόστος της αναδιαρθρώσεως που άρχισε να πραγματοποιεί η επιχείρηση από το 1973, οφειλόταν σε επιλογή οικονομικής πολιτικής που έκανε η ίδια η επιχείρηση. Δεν μπορεί, λοιπόν, να αναγνωριστεί κατάσταση ανάγκης όταν η επικίνδυνη κατάσταση που δικαιολογεί την παράνομη ενέργεια έχει προκληθεί από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο (σκέψη 45 του σκεπτικού). Το σύστημα των ποσοστώσεων θα διακυβευόταν σοβαρά ή μάλλον θα εκμηδενιζόταν, αν κάθε επιχείρηση, επικαλούμενη κατάσταση ανάγκης λόγω σοβαρών οικονομικών δυσχερειών θα μπορούσε να απαλλάσσεται από τους περιορισμούς και να υπερβαίνει κατά βούληση την ποσόστωση παραγωγής που της έχει χορηγηθεί. Η αλυσιδωτή αντίδραση που θα προκαλούνταν κατ' αυτό τον τρόπο θα κατέληγε στην κατάρρευση του συστήματος (σημείο 46 του σκεπτικού).

Ωστόσο, τα προηγούμενα δεν επαρκούν, εφόσον η προσφεύγουσα κατά την προφορική διαδικασία τόνισε ότι το ότι έγιναν δεκτά τα πιο πάνω από αυτές τις αποφάσεις οφείλεται κατά ένα μέρος σε παρεξήγηση των επιχειρημάτων της ως προς την ικανότητα παραγωγής της και επομένως, σε μερική πλάνη, διότι δεν αποκλείεται η επίκληση της καταστάσεως ανάγκης ακόμα και όταν ο ενδιαφερόμενος έχει προκαλέσει ο ίδιος τον κίνδυνο. Εξάλλου, η προσφεύγουσα ανέπτυξε ήδη λεπτομερώς κατά την έγγραφη διαδικασία τα επιχειρήματά της κατά της απόψεως ότι το σύστημα των ποσοστώσεων θα κατέρρεε αν επιτρεπόταν στις επί μέρους επιχειρή-

1 — Απόφαση της 7. 6. 1983 επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων 100 έως 103/80, Pioneer κ.λ. κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1983, σ. 1825.

2 — Απόφαση της 11. 5. 1983 επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων 303 και 312/81, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1983, σ. 1507.

σεις να υπερβαίνουν τις ποσοστώσεις τους, επικαλούμενες κατάσταση ανάγκης.

6) Ουσιαστική προϋπόθεση για την αναγνώριση υπάρξεως καταστάσεως ανάγκης είναι η ύπαρξη πραγματικού και επικείμενου κινδύνου που να απειλεί άμεσα την ύπαρξη της προσφεύγουσας και ο οποίος να μην μπορεί να αποτραπεί με άλλα μέσα εκτός από την παράνομη ενέργεια. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί, βάσει της γενομένης έρευνας συγκριτικού δικαίου, ως γενική διαπίστωση και επομένως ως μέρος του κοινοτικού δικαίου. Από καμία άποψη, όμως, δεν μπόρεσε να αποδείξει η προσφεύγουσα στην παρούσα υπόθεση ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές.

αα) Η προσφεύγουσα προέβαλε τον ισχυρισμό ότι αν κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1981 είχε τηρήσει τις ποσοστώσεις, αντί να παραγάγει ποσότητα που να αντιστοιχεί στο μέσο βαθμό εκμεταλλεύσεως των ελασματουργείων της Κοινότητας — θα είχε υποστεί ζημία ύψους 21 000 000 γερμανικών μάρκων. Από έκθεση πραγματογνωμοσύνης που καταρτίστηκε για το τρίτο τρίμηνο του 1981, προκύπτουν οι αντίστοιχοι αριθμοί για όλη την περίοδο ισχύος της αποφάσεως 1831/81 (ΕΕ L 180 της 1. 7. 1981, σ. 1) — συγκεκριμένα από τον Ιούλιο 1981 μέχρι τον Ιούνιο 1982.

Πρέπει, επίσης, να συνυπολογιστούν οι ζημίες που προκύπτουν από το όλο σύστημα των ποσοστώσεων και τις οποίες θα υφίστατο η προσφεύγουσα αν τηρούσε τις ποσοστώσεις παραγωγής μέχρι τον Ιούνιο του 1983, τις οποίες οι πραγματογνώμονες της εκτιμούν σε μισό δισεκατομμύριο μάρκα περίπου. Όπως η ίδια ισχυρίζεται, θα ήταν αδύνατο στην προσφεύγουσα να καλύψει τις ζημίες αυτές δεδομένου ότι ήδη από το 1974 έχει υποστεί τεράστιες ζημίες τις οποίες κατόρθωσε να καλύψει μόνο με μεγάλες προσπάθειες ή και με παραβίαση των ποσοστώσεών της. Αν είχε υποστεί αυτές τις ζημίες θα ήταν καταδικασμένη σε αφανισμό και ακριβώς για να αποτρέψει αυτό το αποτέλεσμα, δικαιολογημένα παρέβη την απόφαση που της καθόριζε τις ποσοστώσεις.

Όπως και η Επιτροπή, δεν μπορώ να συμφωνήσω με τα επιχειρήματα αυτά της προσφεύγουσας. Ως προς το αν είναι πράγματι ορθοί οι αριθμοί που παρέθεσε η προσφεύγουσα, το ζήτημα μπορεί να παραμείνει ανοικτό. Πολύ περισσότερο σημαντική, προκειμένου να κριθεί αν ευσταθεί ο ισχυρισμός για ύπαρξη καταστάσεως ανάγκης, όπως και η ίδια η προσφεύγουσα ανέφερε, είναι η πριν από την έναρξη του δεύτερου τριμήνου κατάσταση, καθόσον το πρόγραμμα παραγωγής για το εν λόγω τρίμηνο καταρτίστηκε ήδη από τις αρχές Μαρτίου 1981. Εκείνο που ενδιαφέρει, λοιπόν, εφόσον οι προϋποθέσεις για μια ενέργεια που να απορρέει από την κατάσταση ανάγκης πρέπει να συντρέχουν κατά το χρόνο που επιχειρείται η εν λόγω ενέργεια, είναι μόνο το πώς παρουσιαζόταν η κατάσταση της προσφεύγουσας κατά το χρονικό αυτό σημείο. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να ληφθούν υπόψη οι δήθεν ζημίες που ενδεχομένως θα προέκυπταν μετά τη λήξη της ισχύος του συστήματος των ποσοστώσεων που θέσπισε η απόφαση 2794/80, στο πλαίσιο ενός νέου συστήματος ποσοστώσεων για το οποίο, κατά το Μάρτιο του 1981, δεν ήταν ακόμα γνωστό αν πράγματι θα θεσπιζόταν και πώς ακριβώς θα διαμορφωνόταν στις λεπτομέρειές του. Αν, ωστόσο, ληφθεί υπόψη ο αριθμός που αναφέρθηκε για το δεύτερο τρίμηνο του 1981 (αναμενόμενη ζημία 20 εκατομμύρια γερμανικά μάρκα περίπου), δεν μπορεί να στηριχθεί ο ισχυρισμός ότι υφίστατο απειλή αφανισμού της προσφεύγουσας ή ότι διέτρεχε κίνδυνο σημαντικός αριθμός θέσεων εργασίας.

Αυτό φαίνεται να το ομολογεί και η προσφεύγουσα καθόσον θεωρεί απαραίτητο να ληφθούν υπόψη όλες οι αναμενόμενες πρόσθετες ζημίες μέχρι τον Ιούνιο του 1983 και διότι όπως δήλωσε δεν μπορούσε να

αντιμετωπίσει ούτε το ένα πέμπτο των ζημιών αυτών, δηλαδή ζημία 100 000 000 μάρκων περίπου. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι δεν απέδειξε την ορθότητα του ισχυρισμού της κατά τον οποίο θα ήταν υποχρεωμένη να διακόψει πολύ νωρίτερα τη λειτουργία της για ταμειακούς λόγους. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι οι πραγματογνώμονές της δεν ερεύνησαν αν ήταν δυνατή η κάλυψη των εν λόγω ζημιών με τα θετικά αποτελέσματα άλλων κλάδων της επιχειρήσεως ή μέσω εκτάκτων κερδών, και ότι, ως προς το θέμα της φερεγγυότητας της προσφεύγουσας, αναφέρουν κατά τρόπο γενικό ότι οι παρατιθέμενοι αριθμοί εμπνέουν ανησυχία. Εξάλλου, παρουσιάζει σχετικά ενδιαφέρον — όπως ορθά παρατήρησε η Επιτροπή — το ότι η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα, σύμφωνα με τα δικά της στοιχεία, μέχρι και το Σεπτέμβριο του 1981, να καλύψει ζημία 1,5 δισεκατομμυρίου μάρκων και ότι αόριστα δήλωσε *αργότερα,* δηλαδή το φθινόπωρο του 1981, ότι δεν της απέμεναν σχεδόν περιουσιακά στοιχεία.

Το συμπέρασμα είναι — και προς τούτο δεν απαιτείται ειδική πραγματογνωμοσύνη — ότι κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1981 δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να γίνει λόγος για κατάσταση ανάγκης που απειλούσε την ύπαρξη της προσφεύγουσας. Κατά συνέπεια, η υπέρβαση των ποσοστώσεων που αποτελεί αντικείμενο της προκειμένης υποθέσεως δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ή να αποκλειστεί ο άδικος χαρακτήρας της βάσει του θεσμού της καταστάσεως ανάγκης και, επομένως, να τεθεί ζήτημα ως προς το αν δικαιολογούνται οι επίδικες κυρώσεις.

66) Όσον αφορά το άλλο επιχείρημα που προβλήθηκε — ότι η αυτοάμυνα επιτρέπεται σε περίπτωση καταστάσεως ανάγκης ως ultima ratio, όταν δεν υφίσταται άλλο μέσο αποτροπής του κινδύνου, — επιβάλλεται να σημειωθεί η δυνατότητα υποβολής αιτήσεως βάσει του άρθρου 14 της αποφάσεως 2794/80 η οποία — όπως είναι γνωστό και από άλλες υποθέσεις — μπορεί να υποβληθεί όχι μόνο σε περίπτωση σημαντικής αποκλίσεως από τον κοινοτικό μέσο βαθμό εκμεταλλεύσεως των ικανοτήτων παραγωγής, αλλά και σε σχέση με παραδόσεις προς τρίτες χώρες. Πράγματι, γίνεται δύσκολα αντιληπτό το πώς δεν θα είχε ελπίδα επιτυχίας για την προσφεύγουσα η δυνατότητα αυτή της αυξήσεως της παραγωγής της με νόμιμα μέσα, αν ανέφερε, κατά την υποβολή μιας τέτοιας αιτήσεως, ότι βρίσκεται ενδεχομένως σε αδυναμία να εκπληρώσει παραγγελίες από τρίτες χώρες. Αντίθετα, η Επιτροπή ανέφερε ότι στέφθηκαν με επιτυχία ανάλογες προσπάθειες άλλων επιχειρήσεων. Σχετικά, μπορούν ακόμα να αναφερθούν τα όσα υποστήριξε η προσφεύγουσα κατά την προφορική διαδικασία της υποθέσεως 244/81 [1], σύμφωνα με τα οποία η προσφεύγουσα δεν κατέβαλε καμία συμπληρωματική προσπάθεια για πωλήσεις σε τρίτες χώρες και ότι αν οι εξαγωγές δεν είχαν ουσιαστικά περιοριστεί λόγω των ποσοστώσεων παραγωγής, η προσφεύγουσα θα ακολουθούσε μια εντελώς διαφορετική πολιτική παραγωγής. Εξάλλου, όπως είναι γνωστό από εκείνη την προφορική διαδικασία, η προσφεύγουσα υπέβαλε, για το *τρίτο* τρίμηνο του 1981 αίτηση για αύξηση των ποσοστώσεων παραγωγής, λόγω προσθέτων εξαγωγών, η οποία, λόγω ελλείψεως στην περί ποσοστώσεων ρύθμιση διατάξεως αντίστοιχης προς το άρθρο 14 αποφάσεως 2794/80 που ίσχυε κατόπιν, δεν μπορούσε τη στιγμή εκείνη να γίνει αποδεκτή.

Εξάλλου, η Επιτροπή, και πάλι ορθώς κατά τη γνώμη μου, αναφέρθηκε στη δυνατότητα που δεν εκμεταλλεύθηκε η προσφεύγουσα,

1 — Απόφαση της 11. 5. 1983 επί της υποθέσεως 244/81, Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1983, σ. 1451.

να ζητήσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας που αφορούσε τις ποσοστώσεις παραγωγής της που ίσχυαν για το δεύτερο τρίμηνο του 1981, προσωρινά μέτρα, να καταβάλει δηλαδή προσπάθεια να επιτύχει αύξηση της παραγωγής της με νόμιμα μέσα, πριν από οποιαδήποτε ενέργεια αυτοάμυνας. Αν η προσφεύγουσα ήταν πράγματι πεπεισμένη ότι είχε περιέλθει σε κατάσταση ανάγκης (στην υπόθεση 244/81 [1], που αφορούσε το τρίτο τρίμηνο του 1981, χρησιμοποίησε το επιχείρημα της καταστάσεως ανάγκης για να ζητήσει τις απαιτούμενες για την επιβίωσή της ελάχιστες ποσοστώσεις), ο τρόπος αυτός για να επιτύχει αύξηση της παραγωγής της δεν θα έπρεπε να της φαινόταν τότε μάταιος. Το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε τότε θεωρήσει αβάσιμο το επιχείρημα αυτό, δεν μπορεί βέβαια τώρα να αποτελέσει για την προσφεύγουσα αποτελεσματικό μέσο υπερασπίσεως.

4. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι δεν είναι απαραίτητο να εξεταστεί το ζήτημα αν πράγματι το υπερασπιζόμενο έννομο αγαθό — η ύπαρξη της προσφεύγουσας — πρέπει να θεωρηθεί υπέρτερο από τα έννομα αγαθά που θίγονται με την υπέρβαση των ποσοστώσεων ή αν έχει σημασία η άποψη ότι η ίδια η προσφεύγουσα συνέβαλε στη δημιουργία της καταστάσεως ανάγκης με προγενέστερες επιχειρηματικές της απόφασεις. Εν πάση περιπτώσει, είναι σαφές ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να δικαιολογήσει την υπέρβαση των ποσοστώσεων επικαλούμενη των κατάσταση ανάγκης. Εφόσον δεν έχουν προβληθεί άλλοι ισχυρισμοί που να δικαιολογούν την παράβαση, η προσβαλλόμενη απόφαση περί επιβολής προστίμου δεν μπορεί να ακυρωθεί ή να τροποποιηθεί.

5. Κατά συνέπεια, προτείνω να απορριφθεί η προσφυγή ως αβάσιμη και να καταδικαστεί η προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα συμπεριλαμβανομένων και των εξόδων που προκάλεσε η αίτησή της περί αναστολής εκτελέσεως.

1 — Απόφαση της 11. 5. 1983 επί της υποθέσεως 244/81 Klöckner-Werke AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή 1983, σ. 1451.